

ENRIC SUBIÑÀ i COLL

breus apunts històrics del mas pins

Can Pins cap al 1980.

En aquest article donarem algunes pinzellades històriques de Can Pins, una imponent casa senyorial situada en l'entrada de la carretera de Parpers, tocant l'actual C-60 i vigilant la vall de Riudameia. Es una construcció molt característica per la seva torre de planta quadrada que sobresurt del conjunt. Ens guardem per una altra tipus de publicació una història més exhaustiva que per la seva extensió no és possible d'encabir en la revista *fonts*.

La masia

La masia primitiva, que va perdurar fins al 1892, era del

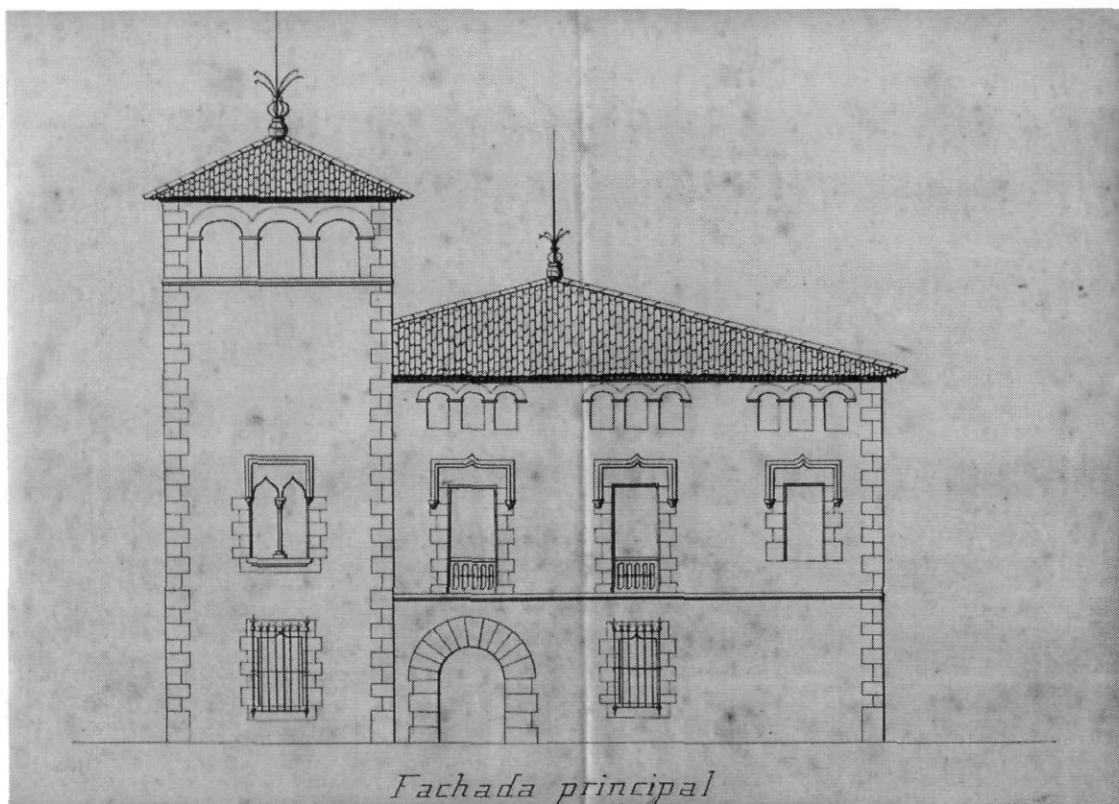
tipus basilical, amb el cos central d'un pis més alt que la resta, tal i com s'observa en la fotografia que reproduïm. El portal rodó era d'onze dovelles amb un escut central, i per la tipologia i les seves finestres podem pensar que datava d'inicis del segle XVII. En la part posterior hi havia el celler amb dos majestuosos xipresos al davant de la porta. Mercès a un inventari del segle XVIII coneixem les estances que hi havia en la masia;¹ cuina, pastador, rebost, estudi, entrada, cort de bous, cort dels porcs i celler; en el pis, hi havia la sala i set habitacions, una d'elles anomenada de Sant Domingo on hi havia «una capelleta ab la Imatge de Sant Domingo de

esculptura daurat»; finalment al segon pis hi havia el graner.

L'actual casa, de nova construcció, és de tipus senyorial, i fou encarregada el 1892 per Josep Matheu i Julià al mestre d'obres argentoní Julià Lladó i Roselló.² L'obra es féu en un temps que fins i tot avui ens semblaria impossible, ja que s'inicià el 2 de maig de 1892 i es va concloure el 23 d'octubre del mateix any, i queda clar que s'enderrocà totalment la masia antiga quan se'ns parla del «*derribo de la antigua casa*». Pel que sembla l'arquitecte de la casa degué ser l'Emili Cabanyes i Rabassa, atès que era el primer arquitecte que dictaminaria en cas de divergència, i si aquest no pogués seria en Josep Puig i Cadafalch. Era una obra en què el propietari no mirava en despeses, i en una de les clàusules obliga a que «*todos los materiales que el contratista emplee en la obra deberán ser de primera calidad y de lo mejor que se conozca en la comarca*». Té quatre cossos, els tres de migdia perpendiculars a la façana, amb dues plantes, i una torre de planta quadrada en l'extrem sud-est de tres plantes. Encara està dividida en la part dels senyors i la dels masovers, que entren per una porta situada a tramuntana i que ocupen una petita part de la mansió. Al seu darrera, enganxat, resta l'única part antiga que s'ha mantingut, un edifici de dues plantes destinat a celler de quatre cossos més, que encara conserva tot l'utilatge.

1. Arxiu Particular Can Pins d'Argentona (=APCPA), Inventari de Teresa Pins i Major, 15 de desembre de 1776.

2. APCPA, 27 d'abril de 1892.

Dibuix de la façana del
projecte de construcció
(1892)

L'època medieval

El primer cop que documentem el topònim Pins és el 1012: «*in ipsa Maritima, in termini sancti Iuliani, vel in villa Pins*».³ En època medieval can Pins tenia com a senyor jurisdiccional al monestir de Sant Marçal del Montseny. Aquesta dependència sembla que prové de la consagració de l'esmentat monestir el 1066, on s'anomenen les seves terres (alous) al Maresme, al lloc anomenat Argentona: «*Deinde omne alodium apud Maritima in loco vocato Argentona (vel Argemena)*».⁴ Els Pins tradicionalment havien estat els batlles de sach del monestir, o sigui, que cobraven tots els rèdits en nom de dit monestir. El 1360 el prior del monestir feia precari o nou establiment a Berenguer de Pins del mas Pins, 17 peces de terra i la batllia de sach.⁵ A més els Pins tenien terres sota domini del monestir de Sant Pol de Mar i del castell de Sant Vicenç de Burriac. El 1364 el

prior del monestir vengué tots els drets sobre els masos i les terres que tenien a Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià a Pere Desbosch, senyor del castell de Burriac, pel preu de 33.000 sous. Els pagesos demanaren el dret a comprar ells mateixos l'enfranchiment, i després d'una sentència, el 1365 aconseguiren la seva "llibertat" pagant en conjunt 38.000 sous, una quantitat elevadíssima i que demostra la importància que tenien aquests masos, i el mas Pins en particular a Argentona.

La masia existia, com a mínim, des d'inicis del segle XII. Això ens ho certifica el primer document que es conserva en l'arxiu familiar, datat el 1163, que és un document d'esponsalici signat per Guillem de Pins a la seva muller Maria.⁶ Guillem declara posseir el mas de Pins, el qual havia estat dels seus pares, sota domini del monestir de Sant Marçal del Montseny, i el dona a la seva muller per raó de matrimoni, amb condició que quan ella mori

que passi als seus descendents.

Del segle XII no en tenim més dades. A mitjan del segle XIII el mas era de Guillem Joan Pins, casat amb Saura. Guillem féu heretament del mas al seu fill Bernat quan aquest es casà, tal i com es confirma en la donació dels drets que en tenia la seva mare Saura, ja vídua, el 1260.⁷ Bernat Pins estava casat amb Elisenda, i el seu hereu fou Berenguer Pins, casat amb Martina. Una filla de Bernat, Guillerma, casà el 1272 amb Berenguer Ametller, pagès d'Argentona, aportant 240 sous de dot. Bernat fou reafirmat com a batlle de sach del monestir el 1288, igual que els seus predecessors.⁸

Ja al segle XIV Berenguer, que tingué almenys quatre fills, instituí hereu al fill Francesc el 1321. Francesc havia casat el 1303 amb Berenguera March, d'Argentona, que aportà un dot de 1.000 sous. Van tenir almenys tres filles: Marquesa, que casà el 1338 amb Berenguer Dols, de Sant Esteve del

3. «*Al Maresme, en el terme de Sant Julià, a la vil·la de Pins*». Cuadrada, Coral, *El Maresme Medieval: Hàbitat, Economia i Societat, segles X-XIV*, p. 87, Premi lluro 1987, Caixa d'estalvis Laietana, Mataró 1988.
4. «*A continuació tot l'alou al Maresme al lloc anomenat Argentona (o bé Argemena)*». Carreras i Candi, F., *Argentona històrica*, Imp. La Renaixença, Barcelona 1891.
5. APCPA, Speculum, foli 40, (14 de setembre de 1360).
6. APCPA, perg. des. 1-1, (18 de gener de 1163).
7. APCPA, perg. des. 1-2, (21 d'octubre de 1260).
8. APCPA, perg. des. 6-55, (22 de juliol de 1288).

Can Pins cap al 1890.

Coll, amb un dot de 1450 sous; Pasquala, que casà el 1339 amb Pere Esteve, d'Argentona, amb un dot de 1.200 sous i Margarida, que casà el 1362 amb Guillem Garau, d'Argentona, amb un dot de 1.000 sous. Aquestes quantitats proven la importància del mas Pins. Francesc testà el 1346 en favor del seu fill Guillem, casat amb Saurina.

Guillem rebria el 1345 l'establiment per part de Berenguer de Sant Vicenç d'un camp al Cros, a tocar de la riera d'Argentona. El 1348, en plena Pesta Negra, testaria fent hereu el seu fill Berenguer Pins, el qual casà amb Alamanda Fonollet, de Dosrius.⁹ Berenguer es devia casar pels volts del 1350, ja que el 1357 havia rebut sencer el dot de la seva muller.¹⁰ Una altra filla seva casaria amb Antoni Febrer, del mas veí dels Pins.

El 1417 trobem com hereu del mas Pins a Antoni Pins, probablement fill de Berenguer, tot i que

no n'hi ha constància documental. Ja ben ja entrat el segle XV (1444), Joan Pins era l'amo del mas Pins, i sembla que era fill d'Antoni. No testaria fins el 1483,¹¹ nomenant hereu al seu fill Francesc.

L'època moderna

Francesc Pins havia casat amb Elionor. El seu fill Pere ho havia fet el 1533 amb la pubilla de Can Llentiscles de Clarà, i el 1512 una altra filla seva, Eulària, amb Nicolau Ferrer de la Torre, d'Argentona, aportant 50 lliures de dot i una altra amb Bartomeu Agell, de Cabrera, aportant 55 lliures.¹² Nomenà hereu al seu fill primogènit March Pins, el 1533.¹³ March Pins, que casà primer amb Joana i, posteriorment el 1542, amb Bartomeu Cucurella de Vilamajor, que aportà 90 lliures de dot, va instituir hereu al seu primogènit Baltassar, en el testament fet el 1574.¹⁴ Bal-

tassar morí sense fills el 1577, i el substituï com hereu el seu germà Jaume, casat amb Caterina. Jaume testava el 1588 fent hereu al seu fill Joan Pins.¹⁵ La seva vídua Caterina casaria amb Cebrià Viver, pagès també d'Argentona.

Fou en època de Joan Pins que incorporaren al patrimoni el mas Gener de Pins, actualment desaparegut. Concretament, el 1589, essent propietaris de dit mas Antònia Gener, casada amb Salvador Gomita, Pau Pins, com a tutor de Joan Pins, demanà al batlle d'Argentona que en no poder pagar els Gener els crèdits que li devien, poder prendre en possessió el mas Gener, al que accediren. Pau Pins pagà tots els deutes del mas i comprà la seva senyoria, per la qual es gastà 1.600 lliures.

Joan Pins casaria el 1604 amb Joana Cabanyes d'Argentona. Sens dubte, era la unió entre dues de les principals cases d'Argentona, juntament amb els Batlle (Calopa). Testà poc després, el 1606, i feia hereu al fill que presumptament la seva muller portava al ventre, i sinó nomenava al seu oncle Pau Pins, i sinó al seu altre oncle Salvador.¹⁶ Inicialment el va succeir Pau, però morint aquest sense fills cap al 1618, fou aleshores Salvador, fill de Marc Pins, el nou hereu del mas. Salvador havia casat el 1602 amb Francesca, filla de Miquel Grau, pagès de Llavaneres amb qui tingueren dos fills; Bartomeu, que el premorí i Elisabeth. Posteriorment, ja vidu, Salvador casaria el 1621 amb Maria Bruguera de Canyamars, vídua del pagès d'Argentona Pau Cirés.

Elisabeth va ser la nova hereva del mas i es casà el 1621 amb Bartomeu Cirés, pagès d'Argentona. Mort Bartomeu Cirés, Elisabeth tornaria a casar amb Antich Quintana, també d'Argentona. Del primer matrimoni tingué sis fills, i

9. Subirà i Coll, E., *La successió testada a Argentona al segle XIV*, XIX Sessió d'Estudis Mataronins, Museu Arxiu de Santa Maria, Mataró 2003.

10. APCPA, perg. des. 1-10, (22 de juliol de 1357).

11. APCPA, perg. des. 2-11, (19 de març de 1483).

12. APCPA, perg. des. 16-151, (7 de juliol de 1533), perg. 15-149 (15 d'agost de 1512), i perg. 16-154, (8 de juliol de 1543).

13. APCPA, perg. des. 2-12, (11 de novembre de 1533).

14. APCPA, perg. des. 2-13, (15 de febrer de 1574).

15. APCPA, perg. des. 2-15, (9 d'agost de 1588).

16. APCPA, perg. des. 2-17, (6 de març de 1606).

tres del segon. El primogènit, Joan Pins i Cirés, es casà el 1661 amb Susanna Oliver y Palomeres, de Sant Genís de Palafolls, i en els capítols matrimonials la seva mare Elisabeth li féu donació del mas Pins, donació que confirmaria dita Elisabeth en el seu testament del 1668.¹⁷ Joan Pins moriria el 1684, havent testat el 1679, nomenant hereu al seu fill Joan Pins.¹⁸ Josep Pins i Quintana, un dels germanastres de Joan, faria carrera eclesiàstica. Seria rector de Dosrius, beneficiat de Santa Maria del Pi de Barcelona i des del 1679 rector de Teià, on moriria el 1723.

El 1678 Joan Pins obtindria llicència per fer la sepultura de la família davant de l'altar major de l'església de Sant Julià d'Argenton, una sepultura que fins aleshores estava situada en el cementiri, a l'exterior de l'església. Ja quan va testar el 1679 diu que *«elegesch la sepultura al meu cos Deu volent fahedora en la sepultura o vas o carnar que per mi y los meus de nou tinch construhida davant las gradas del presbiteri de dita iglesia de San Julia de Argenton, ahont he fet traslladar los ossos dels qº mos pares y antepassats»*. Encara es conserva en l'església, al mig de la nau central, la làpida granítica esculpida amb l'escut de la casa de Pins i la

inscripció de 1678 *«sepultura de Joan Pins de Pins, pagès, i dels seus»*.

Joan Pins es casà el 1686 amb Catarina Dardenyà i Cabanyes, filla del mercader barceloní Llorenç Dardenyà, morint però aquesta el 1690 sense fills. Joan Pins tornaria a casar el 1691 amb Maria Misser i Morera, de Sant Vicenç de Montalt, que moriria promptament el 1697 amb una filla que no viuria més enllà de la infantesa. Joan Pins casà per tercer cop el 1699 amb Francisca Major i Rovira, d'Argenton, vídua d'Anton Vallmajor de Dosrius. Joan testava el 1700 nomenat hereva a la seva filla Maria Theresa Pins i Major, que en aquell moment tenia dos dies.¹⁹ També deixà 20 lliures per *«donar lo retaula del Roser de dita iglesia de San Julia de Argenton»*.

Els vincles matrimonials dels Pins eren importants en la comarca, com ho mostren els matrimonis de les germanes de Joan Pins: Maria el 1676, amb Josep Vinyals, pagès d'Argenton; Peronella el 1681, amb el Dr. en medecina de Mataró Joan Vendrell, i vídua d'aquest el 1690 casada amb Anton Francisc Morera, Ciutadà Honrat de Barcelona domiciliat a Llaveneres; una altra, amb Llorenç Cara-

many, adroguer de Mataró; i una, amb Jaume Daviu i Rovira, pagès d'Argenton.

Maria Teresa Pins, a l'edat d'onze anys, contractà matrimoni amb Salvador Vinyals de la Font i Castells, aportant al matrimoni el mas Pins. Com a condició l'esmentat Salvador i els fills propis *«hajan de pendrer lo nom y armas de Pins»*. El casament se celebrà el 1712 a Barcelona, quan Maria Teresa tenia només 12 anys.²⁰ Maria Teresa, que no tingué fills, moria el 1775 havent testat el 1768, nomenant hereva a la seva neboda Isabel Vidal i Comas, que estava casada amb Josep Matheu i Esmandia, comerciant de la ciutat de Mataró, i fill del Regidor Perpetu de Mataró Josep Matheu i Corbera.²¹ Isabel era filla de Ramon Vidal i Orriols i d'Antònia Comas i Major, que havien casat el 1735, que alhora era filla del Dr. en medecina d'Argenton Josep Comas i de Francisca Major i Rovira, que havien casat en quedar aquesta darrera vídua de Joan Pins. Per tant, Antònia Comas i Major era germanastra de Maria Teresa Pins. Can Pins actualment és propietat del Sr. Antoni Matheu i Novials, descendent directe de l'esmentat Josep Matheu i Esmandia.

17. APCPA, des.3-21, (24 de maig de 1661) i des. 3-22, (28 de gener de 1668)

18. APCPA, des.3-24, (5 de març de 1679)

19. APCPA, des.3-28, (14 de gener de 1700).

20. APCPA, des.4-32, (29 de juny de 1711).

21. APCPA, 27 de novembre de 1768.

FEU-VOS SOCI DEL
CENTRE D'ESTUDIS, ARA!
Empleneu aquesta butlleta
amb les vostres dades

Nom i cognoms _____

Adreça _____

Població _____ C. Postal _____

Telèfon _____ Any de naixement _____

Marqueu la modalitat de soci que escolliu:

- ☐ Normal: 18,03 € per any ☐ Quota reduïda d'estudiants i pensionistes: 9,02 € per any
☐ Soci protector: ☐ 30,05 € per any ☐ 60,10 € per any ☐ Altres imports

Domiciliació bancària pel cobrament de la quota:

Banc o caixa: _____ Codi compte corrent (C.C.C.): _____

Data: _____ de _____ de _____

CENTRE D'ESTUDIS JAUME CLAVELL
ARGENTONINS

Signatura:

(Lliureu aquesta butlleta a la seu de l'entitat o a qualsevol membre de la junta Coordinadora).